

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

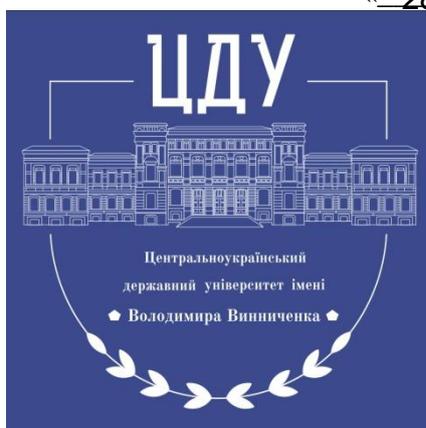
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Професор Харченко Ю.В.

« 28 » серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНІ ТЕРИТОРІЇ»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»

Форма навчання: денна

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Природно-заповідні території»

розроблена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»

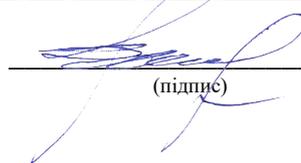
навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня першого (бакалаврського) за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія)

Розробники: Онойко Юрій Юрійович, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри, професор Харченко Ю.В

(підпис)

Харченко Ю.В

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Природно-заповідні території» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Географія) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 20 с.

© Онойко Ю.Ю., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	За вибором	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)	Рік підготовки	
		2-й	
		Семестр	
		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»	20 год.	
		Практичні	
		14 год.	
		Самостійна робота	
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	56 год.	
		Консультації	
		-	
		Вид контролю:	
Залік			

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою курсу є ознайомлення студентів із основами організації та функціонування заповідної справи в світі та Україні, класифікаціями заповідних територій і об'єктів, основними функціями, завданнями, функціонально-територіальною структурою та особливостями просторової організації мережі окремих природо-заповідних територій нашої держави в цілому, Кіровоградщини зокрема і світу загалом.

В першому змістовному блоці навчальної дисципліни «Природно-заповідні території» основна увага була приділена дослідженню всесвітньої мережі заповідних територій, вивченню заповідних територій найвищого рівня в Україні, встановленню особливостей організації природо-заповідного фонду на теренах Кіровоградщини, в другому блоці головний акцент зроблений на розгляді основних принципів та засад організації заповідної справи в Україні, нормативно-правовому забезпеченню природоохоронної діяльності, дослідженню функціональної структури та особливостей організації окремих категорій заповідних територій України тощо.

Завдання курсу: а) ознайомити студентів з місцем природоохоронних територій в сучасній науці, основними поняттями та категоріями; б) дати уявлення про міжнародне співробітництво у сфері охорони біологічного та ландшафтного різноманіття, світову природну спадщину, класифікацію природно-заповідних територій за визначенням МСОП; в) сформулювати уявлення про основи державної політики, сучасне міжнародне та українське законодавство в галузі охорони природи, заповідної справи; г) вивчити історію розвитку природоохоронних територій у світі та в Україні, сучасну класифікацію природно-заповідного фонду та охарактеризувати основні категорії природно-заповідних територій в Україні; д) засвоїти шляхи оптимізації ПЗФ України та концепцію створення національної екомережі; є) розглянути порядок використання та контролю природно-заповідних територій, науково-організаційні засади створення природно-заповідних територій.

Студенти повинні отримати ґрунтовні теоретичні знання із основ заповідної справи. Студенти мають закріпити набуті теоретичні знання під час практичних робіт, виробити певні практичні вміння і навички, сформулювати і розвинути в собі певний рівень екологічної самосвідомості та культури. Програмою курсу передбачена підготовка студентами ряду наукових доповідей та рефератів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Природно-заповідні території» у студента мають бути сформовані такі **компетентності за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Кропивницький; ЦДПУ-2024):

загальні	фахові
<p>ЗК2 – здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей, зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, до осіб, які навчаються.</p> <p>ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p>	<p>ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.</p> <p>ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Вивчення дисципліни «Природно-заповідні території» забезпечує досягнення у студентів таких **програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Кропивницький; ЦДПУ-2024):

ПРНЗ – знає і розуміє принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; пояснює закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, у межах океанів, материків, України та її регіонів; розуміє геоecологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та усвідомлює важливість охорони навколишнього середовища.

ПРН10 – географічно мислить, критично сприймає інформацію; пояснює основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; встановлює географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

Деталізація результатів навчання за навчальною дисципліною «Природно-заповідні території». У результаті вивчення навчальної дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні засади та принципи організації і функціонування заповідної справи в Україні;
- історію розвитку природоохоронної діяльності та заповідної справи в Україні;
- структуру природно-заповідного фонду (ПЗФ) України;
- нормативно-правові акти різного рівня, які регулюють заповідну справу в Україні;
- засоби збереження заповідних територій;
- найбільш поширені види правопорушень в сфері охорони і використання територій ПЗФ;
- види відповідальності за порушення законодавства про ПЗФ;
- критерії класифікації заповідних територій та об'єктів України;
- міжнародна класифікація заповідних територій МСОП;
- головні категорії заповідних територій і об'єктів України;
- класифікацію заповідних територій залежно від походження, рівня охоронного режиму, загального природоохоронного значення, правового режиму охорони природи та відповідно до юридичного статусу;
- основні завдання, функції та особливості створення біосферних і природних заповідників в Україні;
- функціонально-територіальну структуру біосферних та природних заповідників України;
- особливості просторової організації мережі заповідників, шляхи її оптимізації;
- основні завдання, функції та особливості створення національних природних і регіональних ландшафтних парків в Україні;
- функціонально-територіальну структуру національних природних і регіональних ландшафтних парків;
- особливості просторової організації мережі природних і регіональних ландшафтних парків України, шляхи її оптимізації;
- класифікацію, специфічні риси та просторову організацію мережі заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ України та Кіровоградської області;
- класифікацію, територіально-функціональну структуру та особливості просторової організації ботанічних садів, дендропарків, зоопарків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва в Україні;

– структуру, історію формування та просторову організацію природно-заповідного фонду Кіровоградщини, проблеми та перспективи;

Студенти повинні вміти:

- розрізняти і класифікувати основні категорії заповідних територій та об'єктів в Україні;
- давати комплексну характеристику заповідним територіям та об'єктам;
- аналізувати, узагальнювати, систематизувати теоретичний матеріал;
- порівнювати, оцінювати, формулювати висновки на основі здобутих знань;
- правильно оперувати основними поняттями і термінами;
- використовувати різні джерела знань для отримання нової інформації;
- готувати наукові доповіді, реферати з навчальної проблематики;
- брати участь в наукових дискусіях, аргументовано відстоювати власну точку зору.

1.4. Міжпредметні зв'язки

З метою успішного оволодіння матеріалом навчального курсу «Природно-заповідні території» студент повинен мати знання з таких предметів як екологія, ландшафтознавство, ландшафтна екологія, біогеографія, економіка, соціологія, інших географічних, природничих та суспільних наук.

2. Програма навчальної дисципліни ВСТУП

Вивчення курсу «Природно-заповідні території» має важливе значення у підготовці студентів-географів. Відповідні знання наукових, правових, організаційних, управлінських та інших основ функціонування природно-заповідних територій необхідні майбутнім фахівцям для грамотного вирішення питань, що постануть перед ними в їх професійній діяльності. Природоохоронні території розглядаються як ділянки суші або моря, що спеціально призначені для збереження біорізноманіття, природних та пов'язаних з ними культурних ресурсів, природоохоронний режим в межах яких забезпечується законодавчими та іншими ефективними засобами (визначення МСОП). Особлива увага акцентована на теоретичних та практичних аспектах функціонування та географії природно-заповідних територій та об'єктів.

Мета курсу – ознайомлення студентів із системою наукових знань про природно-заповідні території, сприяння формуванню інвайроментального світогляду, усвідомлення сутності проблем збереження біологічного та ландшафтного різноманіття та набуття професійних знань з основ заповідної справи.

Об'єктом вивчення є природно-заповідні території.

Предметом навчальної дисципліни є аналіз теоретичних та практичних питань збереження та відновлення геокомплексів та їх компонентів на природно-заповідних територіях.

Особливість викладання полягає у сполученні теоретичної підготовки студентів з розвитком практичних навичок, використанням Інтернет-технологій, відеоматеріалів, організації спостережень в межах природно-заповідних територіях.

Змістовний модуль №1

Основи заповідної справи в Україні та світі.

Природно-заповідні території світу

Тема 1. Предмет, завдання, зміст і структура навчального курсу, його місце в системі географічних та біологічних наук, значення у підготовці вчителя географії.

Поняття природоохоронної території, природно-заповідного фонду, природної спадщини, заповідної справи. Наукові засади заповідної справи. Природоохоронні території як важлива складова сталого розвитку людства і держави.

Тема 2. Історія розвитку природно-заповідних територій в Україні.

Етапи розвитку заповідної справи в Україні. Сучасна структура природно-заповідного фонду України. Класифікація території та об'єктів ПЗФ України. Соціально-екологічна значущість природно-заповідних територій.

Тема 3. Законодавча база: сутність та головні принципи. Правовий режим територій та об'єктів ПЗФ та природних територій особливої охорони. Форми власності на територіях та об'єктах ПЗФ. Охорона та контроль за дотриманням режиму природно-заповідних територій. Органи державного управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідних територій.

Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Тема 4. Міжнародний досвід розвитку мережі природно-заповідних територій.

Міжнародне співробітництво в галузі охорони біологічного і ландшафтного різноманіття. Міжнародні природоохоронні організації: Міжнародний Союз Охорони Природи (IUCN), Всесвітній Фонд дикої природи (WWF), Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP), Всесвітня комісія з охоронних територій (WCPA), Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Міжнародні природоохоронні конвенції, угоди, акції: «Конвенція про біологічне різноманіття» (Ріо-де-Жанейро, 1992), «Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення... як середовище існування водоплавних птахів» (Рамсар, 1971), «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (Париж, 1972) та ін. Червона книга МСОП.

Змістовний модуль №2

Класифікація заповідних територій України. Характеристика основних категорій заповідних територій і об'єктів України

Тема 1. Класифікація природно-заповідних територій МСОП. Світова природна спадщина (Йеллоустонський національний парк, Національні парки: «Гранд-Каньйон» (США), «Вуд-Баффало» (Канада), «Галапагоські острови» (Еквадор), «Водоспад Вікторія» (Замбія-Зімбабве), «Кіліманджаро» (Танзанія), «Какаду» (Австралія), «Озеро Байкал», «Праліси Комі» (Російська Федерація), «Букові праліси Українських Карпат» та ін. Найвизначніші природно-заповідні території континентів.

Тема 2. Природно-заповідні території України. Біосферні заповідники України. Структура території та особливості управління і діяльності біосферних заповідників. Біосферний заповідник «Асканія-Нова ім. Е.Ф. Фальц-Фейна», Чорноморський, Карпатський, Дунайський біосферні заповідники.

Тема 3. Природні заповідники України: зонально-регіональний огляд (Поліський, Рівненський, Черемський, Розточчя, Медобори, Канівський, Український степовий, Луганський, Дніпровсько-Орільський, Сланецький степ, Горгани, Ялтинський гірсько-лісовий, Кримський, Карадазький, Мис Март'ян, Казантипський, Опуцький).

Тема 4. Національні природні парки. Функціональне зонування, рекреаційна діяльність на території національних парків. Характеристика національних природних парків України (Азово-Сиваський, Вижницький, Карпатський, Святі гори, Синевир, Шацький та ін.).

Тема 5. Регіональні ландшафтні парки (РЛП). Статус, завдання, структура території. Характеристика РЛП (Гранітно-степове Побужжя, Кременчуцькі плавні, Веселобоківський та ін.).

Тема 6. Заказники. Пам'ятки природи. Загальна характеристика об'єктів і територій загальнодержавного значення. **Заповідні урочища:** статус, завдання та режим охорони.

Тема 7. Ботанічні сади як науково-дослідні природоохоронні установи. Структура території та основні вимоги щодо режиму ботанічних садів. Найбільш відомі ботанічні сади України (Центральний ботанічний сад НАН України ім. М.М. Гришка (м. Київ), Ботанічний сад ім. академіка О.В. Фоміна (м. Київ), Нікітський ботанічний сад та ін.).

Тема 8. Дендрологічні парки (Софіївка, Олександрія, Веселі Боковенькі, Тростянець та ін.).

Тема 9. Зоологічні парки (Київський, Миколаївський, Одеський, Харківський та ін.). Режим території та охорона тваринного світу.

Тема 10. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва як найбільш визначні зразки паркового будівництва, що є природоохоронними рекреаційними установами (Алупкінський, Гурзуфський, Володимирська гірка, Хутір Надія та ін.).

Тема 11. Оптимізація мережі природно-заповідних територій України. Основні напрямки розвитку природно-заповідних територій. Формування мережі міждержавних природно-заповідних територій. Існуючі та проєктовані міждержавні об'єкти і території ПЗФ («Східні Карпати», «Дельта Дунаю», «Західне Полісся», «Брянські та Старогутські ліси» та ін.).

Природна спадщина України.

Тема 12. Концепція створення національної екомережі. Європейська екомережа та досвід формування національних екомереж у країнах Європи. Територіальні елементи екомережі. Загальнодержавна програма формування національної екомережі України. Головні риси екомережі України.

Тема 13. Природно-заповідний фонд Кіровоградської області. Історія та передумови формування ПЗФ, його сучасна структура, категорії природно-заповідних територій та об'єктів. Природно-заповідні території місцевого та загальнодержавного значення. Характеристика ПЗФ за категоріями: дендропарк («Веселі Боковенькі»), регіональний ландшафтний парк «Веселобоковеньківський», заказники, пам'ятки природи (ландшафтні, гідрологічні, ботанічні, зоологічні тощо), заповідні урочища, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Основні напрямки оптимізації ПЗФ області. Біологічне і ландшафтне різноманіття природно-заповідних територій. Червона книга України. Зелена книга України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лк.	пр.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Основи заповідної справи в Україні та світі. Природно-заповідні території світу						
Тема 1. Заповідна справа: основні принципи, функції, історія розвитку. Нормативно-правові засади заповідної справи в Україні	26	4	2	-	-	20
Разом за змістовим модулем 1	26	4	2	-	-	20
Змістовий модуль 2. Класифікація заповідних територій України. Характеристика основних категорій заповідних територій і об'єктів України						
Тема 1. Класифікація заповідних територій України. Біосферні заповідники України як заповідні території найвищого рівня заповідання	10	4	2	-	-	4
Тема 2. Природні заповідники України	8	2	2	-	-	4
Тема 3. Національні природні парки України	8	2	2	-	-	4
Тема 4. Регіональні ландшафтні парки України	10	2	2	-	-	6
Тема 5. Класифікація, специфічні риси та просторова організація мережі заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ України	10	2	2	-	-	6
Тема 6. Ботанічні сади, дендропарки, зоопарки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва як специфічні об'єкти природно-заповідного фонду України	9	2	1	-	-	6
Тема 7. Природно-заповідний фонд Кіровоградської області	9	2	1	-	-	6
Разом за змістовим модулем 2	64	16	12	-	-	36
Усього годин	90	20	14	-	-	56

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Заповідна справа: основні принципи, функції, історія розвитку. Нормативно-правові засади заповідної справи в Україні	4
Разом за змістовним розділом 1		4
2.	Класифікація заповідних територій України. Біосферні заповідники	4

	України як заповідні території найвищого рівня заповідання	
3.	Природні заповідники України	2
4.	Національні природні парки України	2
5.	Регіональні ландшафтні парки України	2
6.	Класифікація, специфічні риси та просторова організація мережі заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ України	2
7.	Ботанічні сади, дендропарки, зоопарки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва як специфічні об'єкти природно-заповідного фонду України	2
8.	Природно-заповідний фонд Кіровоградської області	2
Разом за змістовним розділом 2		16
Всього		20

4.2. Теми практичних занять

4.2.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний модуль №1. Основи заповідної справи в Україні та світі. Природно-заповідні території світу		
1.	Заповідна справа: основні принципи, функції, історія розвитку	2
Разом за змістовним модулем 1		2
Змістовний модуль №2. Класифікація заповідних територій України. Характеристика основних категорій заповідних територій і об'єктів України		
2.	Класифікація заповідних територій України. Біосферні заповідники України	2
3.	Природні заповідники України	2
4.	Національні природні парки України	2
5.	Регіональні ландшафтні парки України	2
6.	Класифікація, специфічні риси та просторова організація мережі заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ України	2
7.	Ботанічні сади, дендропарки, зоопарки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва як специфічні об'єкти природно-заповідного фонду України	1
7.	Природно-заповідний фонд Кіровоградської області	1
Разом за змістовним модулем 2		12
Всього годин		14

4.3. Самостійна робота

4.3.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний модуль №1. Основи заповідної справи в Україні та світі. Природно-заповідні території світу		
1.	Історія розвитку заповідної справи в Україні	4
2.	Національні та міжнародні природоохоронні організації та їх діяльність	4

3.	Природоохоронне законодавство України	2
4.	Природоохоронні органи України та їх повноваження	2
5.	Проблеми взаємодії суспільства та природи: глобальний, регіональний та локальний масштаби	4
6.	Вирішення екологічних проблем засобами географії	4
Разом за змістовим модулем 1		20
Змістовний модуль №2. Класифікація заповідних територій України.		
Характеристика основних категорій заповідних територій і об'єктів України		
7.	Біосферні заповідники України як складова Всесвітньої екомережі	8
8.	Характерні особливості, закономірності розташування штучних заповідних об'єктів України	10
9.	Екологічна мережа України: сучасний стан. Проблеми та перспективи розбудови	10
10.	Історія формування природно-заповідного фонду Кіровоградської області	8
Разом за змістовим модулем 2		36
Всього годин		56

4.4. Індивідуальні завдання Реферати з курсу «Природно-заповідні території»

1. Історія розвитку заповідної справи в Україні: від найдревніших часів і до сьогодення.
2. Екомережа України: проблеми та перспективи.
3. Природоохоронні органи України.
4. Природоохоронне законодавство України.
5. Міжнародні та національні природоохоронні організації та їх діяльність.
6. Біосферні заповідники України як складова світової екологічної мережі.
7. «Асканія-Нова» - найстаріший заповідник України.
8. Національні природні парки України як об'єкти рекреаційної діяльності людини.
9. Збереження ландшафтного різноманіття в межах регіональних ландшафтних парків України.
10. Заказники – цінні природоохоронні території Кіровоградщини.
11. Загальна комплексна характеристика пам'яток природи і заповідних урочищ Кіровоградської області.
12. Ботанічні сади, дендропарки, зоопарки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва як провідні науково-дослідні та рекреаційні установи.
13. Структура та просторова організація природно-заповідного фонду Кіровоградщини.
14. Заповідні території вашого адміністративного району або міста.

4.5. Форми та методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Природно-заповідні території» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, зокрема конференцій у Google Meet, тестування в Classtime, виконання завдань у Google Classroom. Впроваджуються інтерактивні методи навчання (ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, мозковий штурм тощо).

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: розповідь, пояснення, лекція, демонстрація, ілюстрація, практичні роботи, самостійна робота з різними джерелами інформації, робота з картами, підготовка повідомлень, рефератів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей.

Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються наступні методи: метод проблемного викладу матеріалу; моделювання життєвих ситуацій; метод опори на життєвий досвід; навчальної дискусії, мозковий штурм тощо.

Для контролю й самоконтролю ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів використовуються методи усного та письмового контролю, самоконтролю та взаємоконтролю, рецензування відповідей.

4.6. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є:

- залік;
- тести;
- практичні роботи;
- реферати;
- студентські презентації;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

4.6.1. Поточний контроль

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Поточний контроль реалізується у формі фронтального та індивідуального усного опитування, письмового опитування, перевірки практичних робіт, перевірки конспектів (тез), захист повідомлень, рефератів, тестування, контрольна робота тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення

питань.

При оцінювання знань і вмінь студентів враховуються:

- ступінь опанування теоретичними знаннями з курсу «Природно-заповідні території»;
- рівень осмислення студентами здобутих знань;
- повнота розкриття головних понять, точність застосування наукових термінів;
- правильність виконання практичних завдань;

- оволодіння вміннями і навичками правильно і ефективно застосовувати отримані знання на практиці, зокрема в природоохоронній діяльності;
- ступінь розвитку в студентів творчого мислення, сформованість наукового світогляду та екологічної культури.

Максимальний бал за повну, вичерпну відповідь в усній або письмовій формі під час практичного заняття – **10 балів**:

- **10-9 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **8-7 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

- **6-5 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **4-3 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок;

- **2-1 б.** ставиться студентові, який робить вдале доповнення, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань.

Максимальна кількість балів за практичну роботу – **5 балів**. 5 балів ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання практичної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу з теми практичного заняття. При виконанні поставлених завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння практичними вміннями та навиками, зокрема швидкого пошуку, аналізу та обробки інформації. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. У практичній роботі відсутні помилки. 4 бали ставиться, коли студент виконав завдання практичної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь на питання викладача при захисті роботи майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. У практичній роботі присутні окремі несуттєві помилки. 3 бали ставиться, коли студент виконав половину всіх завдань або виконав завдання практичної роботи, але частина них виконана не досить якісно. Відповідь на теоретичні питання під час захисту практичної роботи неповна, фрагментарна. Студент продемонстрував недостатній рівень оволодіння практичними вміннями. У роботі наявні окремі суттєві помилки. 2 бали ставиться, коли студент якісно виконав близько третини завдань практичної роботи. Демонструє поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент недостатньо оволодів практичними вміннями. У роботі значна кількість суттєвих помилок. 1 бал виставляється за умов, коли кількість якісно виконаних завдань практичної роботи менше 25%, студент виконує практичні завдання за допомоги викладача, при цьому допускає велику кількість суттєвих помилок.

Підготовка та захист реферативної роботи оцінюється максимум в **5 балів** (при цьому враховується її зміст, оформлення, захист, анотація).

в **5 б.** – оцінюється бездоганно структурована робота, яка містить оформлені відповідно до вимог *титкульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень* (за необхідності), *вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки* (за необхідності), *анотацію*. Студент виявляє абсолютну грамотність у мовному оформленні: роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю, без орфографічних, пунктуаційних, граматичних, лексичних помилок. Цитування коректне, оформлене відповідно до правил. Захист роботи демонструє вільне володіння матеріалом, уміння відповідати на питання з теми, відстоювати власні позиції, опираючись на результати дослідження.

4 б. – виставляється за самостійну, добре структуровану роботу, яка містить усі компоненти, продиктовані матеріалом дослідження. Усі етапи роботи виконано як в роботі на «відмінно», але при цьому трапляються одиничні помилки. Усі компоненти роботи, які оформляються за зразком чи розробленими моделями (список літератури, титульний аркуш, додатки, а також цитування), не повинні містити жодної помилки. Студент виявляє мовленнєву грамотність, дотримуючись вимог наукового викладу, правил орфографії та пунктуації, виявляючи багатство мовлення на всіх мовних рівнях. Можливі одиничні не грубі помилки. На захисті студент вільно викладає результати дослідження, в основному впевнено відповідає на питання, помиляючись у несуттєвих моментах. Намагається відстоювати свою позицію. Оформлення роботи відповідає вимогам, бездоганно оформляються компоненти за абсолютним зразком (титульний аркуш, список літератури. Захист роботи показує орієнтацію студента в літературі з проблеми, здатність представити самостійно зібраний матеріал і висновки його дослідження. Але на питання відповідає невпевнено чи нечітко, інколи виникають труднощі із використанням понятійного апарату.

3 б. – виставляється за самостійно написану роботу, в якій витримано структуру, описано достатню кількість доступної літератури, зроблено висновки. Автор формулює мету і завдання, хоч не завжди робить це чітко й виразно, але при цьому виклад відповідає їм. Студент виявляє ознайомлення з основною літературою, хоч посилання на неї робить одиничні. Деінде спостерігається реферування чи навіть неоформлене цитуванням переписування.

За зразком правильно оформляє титульний аркуш, а в списку літератури припускається неточностей (не більше 3 у сумі). Додатки є, але не в усьому відповідають правилам (наприклад, таблиці не мають назв).

Мовленнєва грамотність достатня, але фіксується відхилення від наукового стилю при намаганні дати самостійно опис мовної одиниці, можливі орфографічні й пунктуаційні помилки в типових правописних позиціях, не виявляється багатство мовлення, а тому можливі тавтологія, плеоназми, вживання слів у невластивих значеннях. На захисті студент користується записами, які в основному показують його обізнаність з теми, але при цьому він губиться, відповідаючи на питання, намагається навести приклади, а не їх власну інтерпретацію.

2 б. – свідчить про первісне опрацювання теми: зібрано мінімум матеріалу, студент уявляє про що треба писати і реферативно передає теоретичні відомості. При цьому мовний матеріал не аналізує, а підставляє під відомі твердження. Самостійності у викладі практично немає. Структурно робота незграбна, може мати не всі необхідні компоненти.

Мовленнєве оформлення в самостійних фрагментах примітивне, з великою кількістю помилок.

Захист показує, що студент має загальне уявлення з проблеми, яке намагається донести до слухачів при виступі.

1,0 б. – виставляється за роботу, написану на основі єдиного джерела, яке формує найзагальніше розуміння проблеми. Студент реферує матеріал, не виділяючи цитат (списує частини монографії чи статті), робить примітивні висновки. Але виступає перед аудиторією, невпевнено переказуючи прочитаний текст. Мовленнєве оформлення несамостійне, можуть бути помилки.

4.6.2. Контроль за засвоєнням змістовних розділів

Форми проведення контролю засвоєння окремих змістовних розділів під час вивчення дисципліни «Природно-заповідні території»:

- комплексна письмова контрольна робота;
- комплексне тестування.

За комплексне тестування чи письмову контрольну роботу студенти максимум можуть отримати 10 балів. Контрольна робота містить в собі як питання теоретичного характеру, так і практичні завдання та завдання на знання номенклатури з вивчених тем.

10-8 балів ставиться у випадку, коли студент у відповідях на теоретичні питання продемонстрував досконале знання та розуміння історичної географії, правильно виконав

поставлені практичні завдання. Студент вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях, не допускає значних помилок при виконанні практичних завдань.

7-5 балів ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер, практичні завдання виконані в цілому правильно, можливі окремі помилки. При застосуванні теоретичних знань в нових практичних ситуаціях студент потребує невеликої допомоги з боку викладача. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці переважно в знайомих ситуаціях, в нових – допускає помилки при виконанні практичних завдань.

4-2 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань, вміння та практичні навички сформовані фрагментарно. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій практичній ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації.

1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Практичні вміння фрагментарні, поверхневі. За допомогою викладача студент використовує знання в знайомій практичній ситуації, але при цьому допускає серйозні помилки.

4.6.3. Підсумковий (семестровий контроль)

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Природно-заповідні території» передбачена така форма семестрового контролю, як залік, який проводиться у кінці семестру.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової оцінки як суми підсумкових оцінок за окремими розділами та темами.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю, контролю засвоєння окремих змістовних розділів та відповідає підсумковій семестровій оцінці. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

4.7. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Предмет, завдання, зміст і структура навчального курсу, його місце в системі географічних та біологічних наук, значення у підготовці вчителя географії.
2. Поняття природоохоронної території, природно-заповідного фонду, природної спадщини, заповідної справи.
3. Наукові засади заповідної справи. Природоохоронні території як важлива складова сталого розвитку людства і держави.
4. Історія розвитку природно-заповідних територій в Україні. Етапи розвитку заповідної справи в Україні.
5. Сучасна структура природно-заповідного фонду України. Класифікація території та об'єктів ПЗФ України.
6. Соціально-екологічна значущість природно-заповідних територій.
7. Законодавча база: сутність та головні принципи.
8. Правовий режим територій та об'єктів ПЗФ та природних територій особливої охорони. Форми власності на територіях та об'єктах ПЗФ.
9. Охорона та контроль за дотриманням режиму природно-заповідних територій.
10. Органи державного управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідних територій.
11. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

12. Міжнародне співробітництво в галузі охорони біологічного і ландшафтного різноманіття. Міжнародні природоохоронні організації: Міжнародний Союз Охорони Природи (IUCN), Всесвітній Фонд дикої природи (WWF), Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP), Всесвітня комісія з охоронних територій (WCPA), Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера».
13. Міжнародні природоохоронні конвенції, угоди, акції: «Конвенція про біологічне різноманіття» (Ріо-де-Жанейро, 1992), «Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення... як середовище існування водоплавних птахів» (Рамсар, 1971), «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (Париж, 1972).
14. Червона книга МСОП.
15. Класифікація природно-заповідних територій МСОП.
16. Світова природна спадщина (Йеллоустонський національний парк, Національні парки: «Гранд-Каньйон» (США), «Вуд-Баффало» (Канада), «Галапагоські острови» (Еквадор), «Водоспад Вікторія» (Замбія-Зімбабве), «Кіліманджаро» (Танзанія), «Какаду» (Австралія), «Озеро Байкал», «Праліси Комі» (Російська Федерація), «Букові праліси Українських Карпат» та ін. Найвизначніші природно-заповідні території континентів.
17. Природно-заповідні території України. Біосферні заповідники України.
18. Структура території та особливості управління і діяльності біосферних заповідників.
19. Біосферний заповідник «Асканія-Нова ім. Е.Ф. Фальц-Фейна», Чорноморський, Карпатський, Дунайський біосферні заповідники.
20. Природні заповідники України: зонально-регіональний огляд (Поліський, Рівненський, Черемський, Розточчя, Медобори, Канівський, Український степовий, Луганський, Дніпровсько-Орільський, Єланецький степ, Горгани, Ялтинський гірсько-лісовий, Кримський, Карадазький, Мис Март'ян, Казантипський, Опущький).
21. Національні природні парки. Функціональне зонування, рекреаційна діяльність на території національних парків.
22. Характеристика національних природних парків України (Азово-Сиваський, Вижницький, Карпатський, Святі гори, Синевир, Шацький та ін.).
23. Регіональні ландшафтні парки (РЛП). Статус, завдання, структура території.
24. Характеристика РЛП (Гранітно-степове Побужжя, Кременчуцькі плавні, Веселобоківський та ін.).
25. Заказники. Пам'ятки природи. Загальна характеристика об'єктів і територій загальнодержавного значення.
26. Заповідні урочища: статус, завдання та режим охорони.
27. Ботанічні сади як науково-дослідні природоохоронні установи. Структура території та основні вимоги щодо режиму ботанічних садів.
28. Найбільш відомі ботанічні сади України (Центральний ботанічний сад НАН України ім. М.М. Гришка (м. Київ), Ботанічний сад ім. академіка О.В. Фоміна (м. Київ), Нікітський ботанічний сад та ін.).
29. Дендрологічні парки (Софіївка, Олександрія, Веселі Боковенькі, Тростянець та ін.).
30. Зоологічні парки (Київський, Миколаївський, Одеський, Харківський та ін.). Режим території та охорона тваринного світу.
31. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва як найбільш визначні зразки паркового будівництва, що є природоохоронними рекреаційними установами (Алупкінський, Гурзуфський, Володимирська гірка, Хутір Надія та ін.).
32. Оптимізація мережі природно-заповідних територій України. Основні напрямки розвитку природно-заповідних територій.
33. Формування мережі міждержавних природно-заповідних територій. Існуючі та проєктовані міждержавні об'єкти і території ПЗФ («Східні Карпати», «Дельта Дунаю», «Західне Полісся», «Брянські та Старогутські ліси» та ін.).
34. Природна спадщина України.

35. Концепція створення національної екомережі. Європейська екомережа та досвід формування національних екомереж у країнах Європи. Територіальні елементи екомережі.
36. Загальнодержавна програма формування національної екомережі України. Головні риси екомережі України.
37. Природно-заповідний фонд Кіровоградської області. Історія та передумови формування ПЗФ, його сучасна структура, категорії природно-заповідних територій та об'єктів.
38. Природно-заповідні території місцевого та загальнодержавного значення. Характеристика ПЗФ за категоріями: дендропарк («Веселі Боковенькі»), регіональний ландшафтний парк «Веселобоківський», заказники, пам'ятки природи (ландшафтні, гідрологічні, ботанічні, зоологічні тощо), заповідні урочища, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
39. Основні напрямки оптимізації ПЗФ області. Біологічне і ландшафтне різноманіття природно-заповідних територій.
40. Червона книга України.
41. Зелена книга України.

4.8. Схема нарахування балів, які отримують студенти з дисципліни «Природно-заповідні території»

Поточне тестування та самостійна робота										Самостійна робота	Всього
Змістовний розділ 1		Змістовний розділ 2									
T1	KP1	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	KP2	40	100
5	10	5	5	5	5	5	5	5	10		
Бали за розділ		Бали за розділ									
15		45									

T1, T2 ... T7 – теми змістовних розділів.

KP1, KP2 – контрольні роботи.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни «Природно-заповідні території».
2. Робоча програма дисципліни.
3. Силабус навчальної дисципліни.
4. Тексти лекцій та практичних робіт.
5. Мультимедійні презентації окремих тем навчального курсу.

Рекомендовані джерела інформації

Базові джерела

1. Андриєнко Т.Л., Онищенко В.А., Клестов М.Л., Прядко О.І., Арап Р.Я. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації / під ред. д.б.н. проф. Т.Л. Андриєнко. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 60 с.
2. Андронов В.А. Заповідна справа: навч. посіб. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
3. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (переклад українською мовою). – Київ: Авалон, 1998. – 52 с.
4. Дуднікова І.І. Концепція заповідної справи: сутність, значення, основні тенденції становлення і формування / І.І. Дуднікова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2012. – № 50. – С. 231-242.
5. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними / Б.Г. Проць, І.Б. Іваненко, Т.С. Ямелинець, Е. Станчу. – Львів : Гриф Фонд, 2010. – 92 с.
6. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки». – Київ, 1999.
7. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: 2003. – 306 с.
8. Заповідні куточки Кіровоградської землі. / заг. ред. Т.Л. Андриєнко. – К.: Арктур-А, 2008. – 240 с.
9. Зелена книга України / під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я.П. Дідуха – К. : Альтерпрес, 2009. – 448 с.
10. Н. Петрина. Заповідна справа. / Красзнавство. Географія. Туризм. – К., 2007. – №21-24. – 96 с.
11. Національний атлас України / Нац. акад. наук України; гол. редкол. Б.Є. Патон; відп. ред. Л.М. Веклич. – К. : ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.
12. Подбайло А.В., Яненко В.О. Охорона природи: навчальний посібник / А.В. Подбайло, В.О. Яненко. – К.: ТОФІ КІМЕ, 2014. – 208 с.
13. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / С.Ю. Попович. – К. : Арістей, 2007. – 480 с.
14. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення / Гол. ред. К.М. Ситник. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. – 332 с.
15. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика: навч.-метод. посіб. Ч. 1 / О.В. Решетюк. – Чернівці: Рута, 2007. – 100 с.
16. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика: навч.-метод. посіб. Ч. 2 / О.В. Решетюк. – Чернівці: ЧНУ, 2008. – 232 с.
17. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
18. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

Додаткові джерела

1. База даних заснування біосферного резервату. Programul Phare-Credo. – Editura Echim, 2000. – 91 s.
2. Бевзенко В.М. Управління природно-заповідним фондом України (організаційно-правові питання): монографія / В.М. Бевзенко. – Херсон : Айлант, 2005. – 268 с.
3. Герасименко Я. Правова охорона природно-заповідного фонду України / Я. Герасименко // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 4. – С. 266-271.
4. Гірний Б.М. Еколого-економічні аспекти розвитку ПЗФ України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.економ.наук: спец. 08.00.06. «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / Б.М. Гірний. – К., 2008 – 21 с.

5. Програма літопису природи для заповідників та національних природних парків / ред. Т.Л. Андриєнко. – К.: Академперіодика, 2002. – 103 с.
6. Страшнюк Д.В., Кваша В.І., Страшнюк Н.М. Природо-заповідні території: Курс лекцій для студ. біол. та екол. спец. пед. вузів (денна форма навч.). – Тернопіль: ТНПУ, 2007. – 89 с.
7. Тарасова О.С. Перспективи використання системного планування у заповідній справі в Україні / О.С. Тарасова // Наукові записки НаУКМА. – Т. 106.– 2010. – С. 66-70.
8. Формування національної екологічної мережі та розвиток туризму / Всеукраїнська екологічна ліга, Центр екологічної освіти та інформації ; упоряд. Т.В. Тимочко. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2009. – 28 с.
9. Biosphere Reserves on Borders. – Warsaw: National UNESCO-MAB Committee of Poland, 2000. – 133 p.
10. Breymeyer A., Bural M., Stojko S. e.a.. The East Carpathians biosphere reserve Poland/Slovakia/Ukraine. Warsaw, 1999. – 62 p.
11. Davey A.G. National System Planning for Protected areas. / World Commission on Protected Areas, Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 1 (Series Editor: Adrian Phillips). – IUCN – The World Conservation Union, 1998. – 71 p.
12. Denisiuk Z., Stoyko S. Ekologiczne podstawy stworzenia rezerwatow biosfery na pograniczu Polski i Ukrainy. // Chronmy przyrode ojczyzna, 2000, No 1. – S. 18-36.
13. Perspectives on ecological networks / Edited by: P.Nowicki, G.Bennett, D.Middleton, S.Rientjes, R.Wolters. – European Centre for Nature Conservation publications series on Man and Nature, vol.1 August 1996, Arnhem. – 187 p.
14. Transboundary Protected Areas for Peace and Cooperation. – IUCN, 2001. – 111 p.

Електронні джерела інформації

1. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_089#Text.
2. Максимов В.В. Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини 1972 / В.В. Максимов // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 5. – 560 с.
3. Методичні матеріали щодо створення та проектування територій ПЗФ України [Електронний документ]. – Режим доступу: www.dnu.dp.ua.
4. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Природно-заповідний фонд України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wownature.in.ua/oberihaymo/pryrodno-zapovidnyy-fond/>
5. Мудрак О.В. Науково-методичні принципи і підходи формування екологічної мережі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua.
6. Природно-заповідний фонд України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pzf.land.kiev.ua/>
7. Рекомендації щодо порядку оголошення заказників, заповідних урочищ та пам'яток природи на території водноболотних угідь та малих річках [Електронний документ] / О. Гуцал. – Режим доступу: <http://uarivers.net>.
8. Створення об'єктів і територій природно-заповідного фонду [Електронний документ] / І.Ю. Парнікоза, О.В. Василюк. – Режим доступу: <http://pryroda.in.ua>.
9. Україна інкогніта. Офіційний сайт [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainaincognita.com/>.
10. ЮНЕСКО. Офіційний сайт [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/>.

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені

Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Під час вивчення дисципліни «Природно-заповідні території» студенти мають регулярно відвідувати навчальні заняття згідно затвердженого розкладу або ж документально підтвердити важливу причину своєї відсутності (медична довідка, довідка з військомату, лист-клопотання щодо участі у певних культурно-масових, наукових, спортивних заходах тощо).

В процесі навчання студенти мають дотримуватись принципів академічної доброчесності та загальноприйнятих норм етичної поведінки: зокрема не допускається з боку студентів списування, надання завідомо неправдивої інформації, фабрикація та фальсифікація даних, академічний плагіат та самоплагіат, несвоєчасне виконання чітко поставленого завдання, пропонування хабара викладачу, користування мобільним телефоном під час занять різної форми, а також іншими гаджетами під час контрольних заходів перевірки знань. Співпраця студента із іншими учасниками навчального процесу (викладачами, студентами, працівниками навчальних лабораторій, деканату, бібліотеки та ін.) має базуватись на принципах поваги, партнерства та взаємодопомоги, відповідальності, законності, соціальної справедливості, дотримання ділового етикету.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.